تۆپی پێ

لە دیدێکی شەرعی و واقعیەوە

م.على خان

تؤثي ثـ

له ديدێکی شەرعی و واقعيەوە

چاپی دووەم

١٤٣١

مافی لەچاپدانەوەی پارێزراوە©

بسم الله الرحمن الرحيم

ناوی کتێب	تۆپی پێ لە دیدێکی شەرعی و واقعیەوە
نوسینی	عەلی خان
تایپ	ڕەزا صلاح الدین
نەخشەسازی	عەبدوڵلا علی
ساڵی چاپ	١٤٣١ - ٢٠١٠
نۆرەی چاپ	یەکەم
ژمارەی سپاردن	ژمارە سپاردنی ()ی ساڵی () وەزارەتی ڕۆشنبیری پێدراوە.

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

سوپاس و ستایش بۆ خوای میهرەبان، پەروەردگاری جیهانیان، سلاو درود لەسەر پەیامبەری پێشەوامان، مامۆستامان، هەروەها لەسەر خانەوادە و هاوەڵان، هەروەها شوێنکەوتوان بە چاك تا ڕۆژی پەسڵان.

خوێنەری بەڕێز...

دوای ئەوەی تێبینی دەکرێ مومارەسەکردنی تۆپی پێ بووە بە دیاردە لە واقیعدا، جەماوەرێکی ئێجگار زۆری لە دەوری خۆی کۆ کردۆتەوە، بە تایبەت لەم دواییانە دەیان بەڵکو سەدان ناشەرعی تێکەوتوە.

خۆ لێ ڕاکردنیشی ڕاکردنە لە واقیع، خراپترین وتاربێژیش ئەوەیە باسەکانی لە شوێنێك بن و واقیعی گەلەکەشی لە شوێنێکی تر[١]، هەر بۆیە بە پێویستم زانی لەو بارەیەوە ڕونکردنەوەیك بدەم.

---

[١] قَال ابنُ قَيِّمٍ رَحِمَهُ الله في «إعلامِ المُوَقِّعِيْنَ» (١/٨٧): «ولا يَتَمَكَّنُ المُفْتِي، ولا الحَاكِمُ مِنَ الفَتْوَى، والحُكْمِ بالحقِّ إلاَّ بِنَوْعَيْنِ مِنَ

بەڵام لە ئەنجامدانی ئەم کارە دوو دڵ بووم چونکە ئەوەندەی ئاگادارم لەوەو پێش کەسم نەدیبوو لەوبارەیەوە ڕونکردنەوەیەکی شەرعی بدات، نە بە وتار نە موحازەرە.. -هەڵبەت ئەوەندەی من ئاگادار بم- هەر بۆیە سەرەتا ئیستیخارەم کرد و پاشان ئیستیشارەم بە جەنابی مامۆستا عەبدوللەتیف ومامۆستا خەلیل ئەحمەد ومامۆستا عەدنان بارام کرد.. کە بینیم پێیان باشە ودەخوازێ لە دیدێکی شەرعیانەی میانڕەویانەوە باسی لێوە بکرێ و هەقیقەتەکەی ڕوون بکرێتەوە.

الفَهْمِ: أحَدُهُمَا: فَهْمُ الوَاقِعِ والفِقْهُ فيه، واسْتِنْباطُ عِلْمِ حَقِيْقَةِ مَا وَقَعَ بالقَرَائِنِ، والأمَارَاتِ، والعَلامَاتِ، حَتَّى يُحِيْطَ بِهِ عِلْمًا. والنَّوْعُ الثَّاني: فَهْمُ الوَاجِبِ في الوَاقِعِ، وهُوَ فَهْمُ حُكْمِ الله الَّذي حَكَمَ بِهِ في كِتَابِهِ، أو عَلى لِسَانِ رَسُولِهِ في هَذَا الوَاقِعِ، ثُمَّ يُطَبِّقُ أحَدُهُما عَلى الآخَرِ. فَمَنْ بَذَلَ جُهْدَه، واسْتَفْرَغَ وُسْعَه في ذَلِكَ لَمْ يَعْدَمْ أجْرَيْنِ، أو أجْرًا! فالعَالِمُ مَنْ يَتَوَصَّلُ بمَعْرِفَةِ الوَاقِعِ، والتَّفَقُّهِ فيهِ إلى مَعْرِفَةِ حُكْمِ الله ورَسُولِه» انْتَهَى .

بۆیە الحمد لله دڵم ئۆقرەی گرت و لەسەر بەرەکەتی خوای میهرەبـان وتـاری ڕۆژی هـەینیمان لـە بـەرواری ٢٨جمـادی دووەمـی ١٤٣١ بەرانبـەر ٢٠١٠/٦/١١ تایبـەتکرد بـەو باسەوە.

جا ئەم نامیلکەیەی بەردەستت پوختـەی ئـەو وتارەیـە و برای بەڕێزم کاك ڕەزا صلاح الدین بەتاڵی کردۆتە سەر کاغەز وپاشان بە کۆمپیوتەر نوسیویەتیەوە -خوای مـەزن پاداشـتی خێری بداتەوە-؛ پاشان هەستامەوە بە پێداچونەوەیی وبـەپێی پێویست دەستکاریم کرد ...

جا ئەگەر هەر هەق و ڕاستیەکی تێدا بوو ئـەوە تـەنها و تەنها لە خوای مەزنەوەیە، هەرچی غەیرە ئەوەشی تێدا بـوو ئەوە لە نەفسی بەدکاری خۆم وشـەیتانەوەیە، خـوای پایـەرز وپەیامبەرە ئازیزەکەی لێی بەرین. وصل اللهم علی محمد وآلـه والحمد لله رب العالمين.

❋ ❋ ❋

تۆپی پێ

نَّ الحَمْدَ للهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللهِ مِن شُرُورِ
ـمالِنا، مَنْ يَهْدِهِ اللهُ فَلا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يُضْلِلْ
ـهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلاّ اللهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ
ـمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ. ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ

إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ ﴾ ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا
زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ
عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا ﴾ ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ﴿٧٠﴾ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ
أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا ﴾

فَإِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ ﷺ وَشَرَّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا وَكُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلَّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ.

موسڵمانە بەڕێزەکان بەخێرهاتنی هەموو لایەکتان دەکەم، داواکارم لە خوای مەزن چۆن لەسەر تاعەت و عیبادەتی خۆی لە ماڵەکەی خۆیدا کۆی کردوینەتەوە، هەربەو جۆرە لە بەهەشتە پان و بەرین و فراوانەکەی خۆیدا، لەگەڵ سەرداری مرۆڤایەتیدا -صلی الله علیه واله وسلم- کۆمان بکاتەوە.

خۆشەویستەکان مەوعیدە ئەمڕۆش لە خزمەتاندا باسی کارێکی تر بکەین لە زنجیرە باسی: کارەکان دڵ.

بەڵام لەبەرئەوەی ئەمڕۆ «کأس العالم» دەست پێدەکات، کە بووە بە نەخۆشییەك زۆرێك پێوەی گیرۆدەبوون.

ئەو یاریگایەی کە لە چەند مەترێك تێپەڕ ناکات، سبحان الله چۆن ئەو هەموو سنورەی شکاند وهەموو دونیای بە خۆیەوە سەرقاڵ کردوە.

ئەو هەموو پارە وسامانە کە خەرج دەکرێت بۆ قومارکردن، وڕومالّکردنی یاریەکان، وکەناڵە ئاسمانی ومەحەللیەکان وڕۆژنامە وگۆڤار وبەکرێگرتنی یاریزانان ویاری وئەو ئەتاریانەی لەو بارەیەوەن وهتد.

ئەو هەموو کاتەی بەبێ هیچ سودێك بەفیڕۆ دەڕوات؟

هەموو ئەو وزەیەی بەبێ هیچ سودێك بەفیڕۆ دەڕوات؟

ئەو هەمو کێشە ومەشاکیلەی بەهۆی تۆپێنەوە دروست دەبێت؟

بۆیە بە پشتیوانی و تەوفیق و عەونەتی خوای تعالی ووتاری ئەمڕۆمان تایبەتە بە باسی «كأس العالم» و تۆپی پێوە.

❊ ❊ ❊

هەندێکیان پاش ئەوەی یاریزانانی هەڵبژاردەی کوەیت بردیانەوە وسەرکەوتن بۆ قۆناغێکی داهاتو ورۆیشتنیان بۆ ئیسپانیا «ئەندەلوسی کۆن»، شوبهاندیان بە فەتحی ئەندەلوس.

هەندێکی تریان ئەم ئایەتەی بەسەر هەڵبژاردەیەك لەو هەڵبژاردانە دەخوێندەوە ﴿مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ﴾ [الأحزاب:٢٣].

ئەوەکەی تریان بە یەکێك لەو یاریزانانەی دەوت:

دەستپێك

هەڵبەت سەرەتا ئەوە بزانن خۆشەویستەکان من نە دژی وەرزشم، نە دژی وەرزشوانانم، لەوەئەچێ خۆشمان هەندێ جار و هەندێك جۆری وەرزش مومارەسە بکەین.

جا باسەکەم بۆ هەدمکردنی وەرزش و وەرزشوانان نییە، نەخێر! بەڵکو ئامۆژگارییەکە، ئاگادارییەکە بۆ برایانی

خۆمان لە گەنجەکان و لاوان و ئەوانەی کە مومارەسەی دەکەن یان موتابەعەی دەکەن.

من نالێم تۆپێن حەرامە، نالێم تەماشاکردنی یاری حەرامە، بەلاّم ئەشبێت ئەوەمان لەبیر نەچێت کە کۆمەلێك زەرەر و زیانی لێکەوتۆتەوە، کۆمەلێك حەرامی تێوەگلاوە.

جا هەربۆیە ئەمڕۆ بە پشتیوانی و تەوفیق و عەونەتی خوای مەزن پوختەی وتارەکەمان بریتیە لە زەرەر و زیانەکانی تۆپی پێ.

زانینی واتای چەند زاراوەیەك

وەرزش: بریتیە لە ئەنجامدانی کۆمەلێك جولّە وکردەوە کە لاشە ڕادەهێنێت وتوانای پێدەبەخشێت[٢].

یاریش بەرامبەری جدیە[٣].

تێڕوانینی ئیسلام بۆ وەرزش

(٢) انْظُرْ «الْمُعْجَمَ الوَسِيْطِ» (٣٨٢/١)، كَلِمَةَ (رَاضَهُ) .

(٣) انْظُرْ «الصِّحَاحِ» (٢٥٩/١٥).

پێش ئەوەی برۆمە سەر باسی زیانەكانی تۆپی پێ، پـێم خۆشە كورتەیەك سەبارەت بە تێڕوانینی ئیسلام بۆ وەرزش بە گشتی چی یە؟

خۆشەویستەكان..

لە ئیسلامدا وەرزشكردنێك كە بۆ لاشەی مرۆڤ باش بێت و گەش و نمای پێ بدات، ئامادەی بكـات بـۆ تێكۆشـان لـە پێناوی خوا -سبحانه وتعالی- ئەوە كـارێكی باشــە وبــەڵكو هانیشی لەسەر دراوە كە ئەنجام بدرێت(٤).

---

(٤) انْظُرْ «الصِّحَاحِ» (٢٥٩/١٥) يَقُـوْلُ ابـنُ القَـيِّمِ رَحِمَـهُ الله في «زَادِ المَعَادِ» (١٤٥/٣) : «لا رَيْبَ أنَّ الصَّلاةَ نَفْسَها فيها : مِنْ حِفْظِ صِحَّةِ البَدَنِ، وإِذَابَةِ أخْلاطِهِ، وفَضَلاته مَا هُوَ مِنْ أنْفَعِ شَيْءٍ لَهُ، سِوى مَا فيها مِنْ حِفْظِ صِحَّةِ الإيْمَانِ، وسَعَادَةِ الدُّنْيا والآخِرَةِ .

وكَذَلِكَ قِيَامُ اللَّيْلِ: مِـنْ أنْفَـعِ أسْـبَابِ حِفْـظِ الصِّـحَّةِ، ومِـنْ أنْفَـعِ الأمُوْرِ لِكَثِيْرٍ مِنَ الأمْرَاضِ المُزْمِنَةِ، ومِنْ أنْشَطِ شَيْءٍ للبَدَنِ، والرُّوْحِ، والقَلْبِ، كَمَا في الصَّحِيْحَيْنِ عَنِ النَّبِـيِّ ﷺ، قَـالَ : «يَعْقِـدُ الشَّـيْطَانُ عَلى قَافيةِ رَأسِ أحَدِكِم إذَا هُوَ نَامَ ثَلاثَ عُقَدٍ : يَضْـرِبُ مَكَـانَ كُـلِّ=

=عُقْدَةٍ، عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيْلٌ فَارْقُدْ" فإنِ اسْتَيْقَظَ فَذَكَرَ اللهَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ، فإنْ تَوَضَّأَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ، فإنْ صَلَّى انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ" فأصْبَحَ نَشِيْطًا طَيِّبَ النَّفْسِ، وإلاَّ أصْبَحَ خَبِيْثَ النَّفْسِ كَسْلانَ» البُخَارِيُّ .

* وفي الصَّوْمِ الشَّرْعِيِّ مِنْ أسْبَابِ حِفْظِ الصِّحَّةِ، ورِيَاضَةِ البَدَنِ، والنَّفْسِ مَا لا يَدْفَعُه صَحِيْحُ الفِطْرَةِ .

* وأمَّا الجِهَادُ، ومَا فيه مِنَ الحَرَكاتِ الكُلِّيَةِ ـ الَّتي هِيَ مِنْ أعْظَمِ أسْبَابِ القُوَّةِ، وحِفْظِ الصِّحَّةِ، وصَلابَةِ القَلْبِ، والبَدَنِ، ودَفْعِ فَضَلاتِهما، وزَوَالِ الهَمِّ والغَمِّ ـ فأمْرٌ إنَّمَا يَعْرِفُهُ مَنْ لَهُ مِنْهُ نَصِيْبٌ .

* وكَذَلِكَ الحَجُّ، وفِعْلُ المَنَاسِكِ، وكَذَلِكَ المُسَابَقَةُ عَلى الخَيْلِ، وبالنِّضَالِ، والمَشْيُ إلى المَسَاجِدِ للجُمُعَاتِ والجَمَاعَاتِ، وحَرَكَةُ الوُضُوْءِ، والاغْتِسَالِ، وغَيْرُ ذَلِكَ .

وهَذَا أقَلُّ مَا فيه : الرِّيَاضَةُ المُعِيْنَةُ عَلى حِفْظِ الصِّحَّةِ، ودَفْعِ الفَضَلاتِ، ومَا شُرِعَ لَهُ مِنَ التَّوَصُّلِ بِهِ إلى خَيْرَاتِ الدُّنْيا والآخِرَةِ، ودَفْعِ شُرُوْرِهِما فأمْرٌ وَرَاءَ ذَلِكَ . فَعَلِمْتَ أنَّ هَدْيَهُ صلى الله عليه وسلم فَوْقَ كُلِّ هَدْيٍ : في طِبِّ الأبْدَانِ، والقُلُوْبِ، وحِفْظِ صِحَّتِهِما، ودَفْعِ أسْقَامِهِما، ولا مَزِيْدَ عَلى ذَلِكَ لِمَنْ قَدْ أحْضَرَ رُشْدَهُ، وبالله التَّوْفِيقُ» انْتَهى .

لــەو فــەرمووده و ئایەتانــەی کــە لــەو بارەیــەوە هــاتون هەندێکی عەرزی خزمەتان دەکەم:

* لە سونەنی ئەبوداود و موسنەدی ئیمامی أحمد دا بــە سەنەدێکی صەحیح هاتووە لە حەدیسەکەی عائیشــە -ڕەزای خوای لێبێت- ئەفــەرمویٚ: جارێکیــان بــەڕێوە بــووین بــەرەو جیهاد ئەڕۆیشتین، پێغەمبەری خوا -صلى اللــه عليــه والــه وسلم- بە هاوەڵانی فەرموو: ئێوە پێشکەون، سەحابییەکانیش پێشکەوتن.

كَمَا عَقَدَ ابنُ القَيِّمِ رَحِمَهُ الله فَصْلاً في تَـدْبِيْرِ النَّبِـيِّ لأمْـرِ النَّـوْمِ، واليَقَظَـةِ، لِتَعَلُّـقِ ذَلِـكَ بالرِّيَاضَـةِ، والنَّشَـاطِ أيْضًـا، فَيَقُـوْلُ فيـه ص (١٤٢) :

«مَــنْ تَـدَبَّرَ نَوْمَـهُ، ويَقَظَتَـهُ وَجَـدَهُ : أعْـدَلَ نَـوْمٍ، وأنْفَعَـهُ للبَـدَنِ والأعْضَـاءِ، والقُـوَى" فإنَّـه كَـانَ يَنَـامُ أوَّلَ اللَّيْـلِ، ويَسْـتَيْقِظُ في أوَّلِ النِّصْفِ الثَّانِي، فَيَقُوْمَ، ويَسْتَاكَ، ويَتَوَضَّأَ، ويُصَلِّيَ مَـا كَتَـبَ الله لَـهُ، فَيَأْخُذَ البَدَنُ، والأعْضَاءُ، والقُوَى حَظَّها مِنَ النَّوْمِ والرَّاحَةِ، وحَظَّهَا مِنَ الرِّيَاضَةِ، مَعَ وُفُوْرِ الأجْرِ، وهَذَا غَايَةُ صَلاحِ القَلْـبِ، والبَـدَنِ، والـدُّنْيا والآخِرَةِ» .

پێی وتم: عائیشە با پێشبڕکێ بکەین، ئەڵێ: پێشبڕکێمان کرد لە پێغەمبەری خوام بردەوە -عليه الصلاة والسلام-.

تەماشای ئەو پیاوە مەزنە بکەن، تەماشای پێشەوا و ڕابەر و مامۆستاکەمان بکەن، ئاوهایە لەگەڵ حێزانەکەی خۆیدا، توخخوا کاممان لە ڕوومان دێت بەو جۆرە لەگەڵ خێزانی خۆماندا هەڵسوکەوت بکەین.

ئەڵێ: دوای موددەتێك، دوای چەند ساڵێك، دوای ئەوەی ئەو پێشبڕکێیەم لە بیرچووەوە و گۆشتم گرت و لەڕی و لاوازییەکەم نەما، پێغەمبەری خوا -عليه الصلاة والسلام-، دیسان بە هاوەڵانی ووت: ئێوە پێشکەون، ئەڵێ: پێشبڕکێی لەگەڵدا کردم، بەڵام ئەمجارە ئەو لێی بردمەوە، ئەوەبوو پێکەنی و فەرمووی: ئەمە بەرامبەر بەئەوە. یانی: جارێکیان

تۆ برتەوە و ئـەمجارەش مـن بردمـەوە، ئێسـتا هـەردووکمان بەرامبەرین[٥].

کەواتە مەسـەلەی وەرزش کـردن و پێشـبڕکێ کـردن لـە شـەریعەتی ئیسـلامدا نـەهی لەسـەر نـەهاتووە، بـەڵکو پەیامبەری خوا -صلی الله علیه واله وسـلم- ئـەوەتا خـۆی پێشبڕکێی وەرزشی کردوە.

* هەروەها پێغەمبەری خـوا -صـلی اللـه علیـه والـه وسلم- فەرمووی: «لاَ سَبْقَ إِلاَّ فِي خُفٍّ أَوْ نَصْلٍ أَوْ حَافِرٍ»[٦]

---

(٥) أَخْرَجَـهُ أَحمَـدُ (٦/٢٨١،١٢٩)، وأَبُـو دَاوُدَ (٢٥٧٥)، وهُـوَ صَحِيْحٌ، انْظُرْ «صَحِيْحَ أَبي دَاوُدَ» للأَلْبَانِيِّ رَحِمَهُ الله (٢٢٤٨) .

(٦) أَخْرَجَـهُ أَحمَـدُ (٢/٤٧٤)، وأَبُـو دَاوُدَ (٢٥٧٤)، والتِّرمِـذِيُّ (١٧٠٠)، وهو حَدِيْثٌ صَحِيْحٌ، انْظُـرْ «صَحِيْحَ أَبـي دَاوُدَ» للأَلبَـانِيِّ (٢٢٤٤) . قَـالَ الشَّـافِعِيُّ رَحِمَـهُ الله في «الأُمِّ» (٤/٢٣) مَـا نَصُّـه : «وهَذَا ـ يَعْنِي بِهِ مَا عَدَا الثَّلاثَةَ المَذْكُوْرَةَ في الحَدِيْثِ مِنَ الخَيْلِ، والإِبِلِ، والسِّهَامِ ـ دَاخِلٌ في مَعْنَى مَا نَدَبَ الله إِلَيْه، وحَمِدَ عَلَيْه أَهْلَ دِيْنِهِ مِنْ إِعْدَادِ العُدَّةِ، والقُوَّةِ، ورِبَاطِ الخَيْلِ» انْتَهَى .

واتە: نابێت پارە و عیوەز وەربگیرێت لە هیچ موسابەقە وپێشبڕکێیەکدا، جگە لە یاری وشترسواری و ئەسپ سواری و تیرهاویشتن. زانایانیش هەر شتێکی تر وەکو ئەوانە بێت قیاسی دەکەنە سەری، وەکو ئۆتۆمبێل و چەند شتێکی تریش.

کەواتە دیسانەوە وەرزشکردن و یاریکردنێك کە سود و قازانج و مەنفەعەتێکی هەبێت لە شەریعەتی ئیسلامدا ڕێگری لێنەکراوە، بەڵکو هانیشی لەسەردراوە.

تەنانەت ڕێگەشی داوە پارەی لەسەر وەربگری، ئەمەش هەموی بەڵگەی ڕوونن کەوا ئیسلام هانی وەرزش دەدات ئەگەر چاك بێت، کە سودی هەبێت بۆ تاك و بۆ کۆمەڵگاکان.

* هەروەها جارێکیان ڕەسولی خوا -صلی الله علیه واله وسلم- زۆران لەگەڵ «ڕوکانەدا» دەگرێت -کە سەحابییەکە-، لە ئەنجامدا ڕەسولی خوا ئەیدا بە زەویدا و لێیدەباتەوە(٧).

ئەڵێ: قوربان ماوەیەکی تر دووبارەی دەکەینەوە، کە دووبارەی دەکەنەوە، دیسانەوە ڕەسولی خوا لێیدەباتەوە، سێبارەی دەکەنەوە بۆ جاری سێیەمیش هەر پەیامبەری خوا- صلی الله علیه واله وسلم- لێی دەباتەوە...

کەواتە وەرزش کردن لە شەریعەدا نەهی لەسەر نەهاتووە، ئیشکالی تیادا نییە، ئەوەتا ڕەسولی خوا -صلی الله علیه واله وسلم- خۆی یاری لەگەڵ ئەو هاوەڵەدا دەکات، یاریەك کە بە سودە...

کەواتە بۆ باسی تۆپێنکردن

خۆشەویستەکان..

---

(٧) أخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ (٤٠٧٨)، والتِّرمِذِيِّ (٣٢٩/١)، وقَالَ ابنُ القَيِّمِ في «الفُرُوْسِيَّةِ» (٣٤)، بَعْدَ أن أَوْرَدَ أحَدَ أسَانِيْدِ الحَدِيْثِ : هَـذا إسْـنَادٌ جَيِّدٌ، وكَذَا حَسَّنَهُ الأَلْبَانِيُّ رَحِمَهُ اللهُ في «إرْوَاءِ الغَلِيْلِ» (٣٢٩/٥) .

گەر ئاوها بێت ئیشكالی تیادا نییە، ئیشكالەكە لەوەدایە كە تۆی موسڵمان یاریزانەكەت لە باوك و دایكت و تەنانەت لەو ئیسلامە عەزیزەش خۆشتر بوێت، ئیشكالەكە لەوەدایە ئەگەر تیپی فلاَن و تیپی ئیسلام یاری بكەن بڵێی پێم خۆشە ئیسلامەكە بدۆڕێ و تیپی فلاَن بیباتەوە -وەك لە هەندێكەوە پێمان گەیشتوە-، ئیشكالەكە لەوەدایە بیكەیت بە قوربانی دایك و باوكی خۆت، ئیشكالەكە لەوەدایە جومعە و جەماعەتەكەت بفەوتێنیت لەبەر خاتری تۆپێن.

مەبەست لەوەرزشكردن لە ئیسلامدا

پاشان خۆشەویستەكان..

هەر یارییەك كە هانی لەسەر درابێت لە ئیسلامدا سودی ئەشكێتەوە بەسەر ئەوانەی مومارەسەی دەكەن و بەسەر ئەو خەڵكەشی تەماشایان دەكات.

بۆ نمونە: زۆران گرتن سودی هەیە بۆ لاشەی مرۆڤ، و ڕاكردن سودی هەیە بۆ لاشەی مرۆڤ ..هتد.

بەڵام تۆپێن خەڵکێکی زۆر تەماشای دەکات و خەڵکێکی کەم یاری دەکات. خەڵکێکی کەم ئیستیفادە ئەکات لە تۆپێن کە ئەوانیش تەنها یاریزانەکانن. ئیتر ئەو ئیستیفادە ماددی بێت یان مەعنەوی، ئەوەبێت کەلاشەیان تەقویە دەبێت یان ئەو قازانجە ماددیە زەبەلاحانە بێت کە لەسەر شاشەی تەلەفزیۆنەکانەوە دەیبینین، ئیشکالەکە ئا لێرەدایە خۆشەویستەکان.

مێژووی تۆپی پێ

هەڵبەت تۆپی پێ مێژوویییەکی دوور و درێژی هەیە، زۆرێك دەیگێڕنەوە بۆ سەردەمی «صینی»یەکان کە لە زۆر کۆندا ئەنجامیان داوە، کە دەگەڕێتەوە بۆ «٣٠٠ - ٥٠٠» پ.ز ، پێش لەدایك بوونی عیسا -علیه السلام- کە ئەکاتە نزیکەی «٢٣٠٠-٢٥٠٠» ساڵ پێش ئێستا، بەلاّم بە پێی مێژوو و ئەدوارەکان گۆڕاوە، یاسای نوێی بۆ دارێژراوە.

لەم دواییانە لە ئینگلیزدا زۆر بایەخی پێدرا، ئیتر تا وای لێهات هەموو وولاتانی ئەوروپای گرتەوە، بەلام لە هەمووی زیاتر ئینگلیز.

توندوتیژی بە درێژایی مێژوو لە تۆپێن دانەبڕاوە

هەر لەو ڕۆژەوەی تۆپێن دروست بووە توندو تیژی و خشونەتی هەر پێوە بووە تا ئەمڕۆ، هەتا وای کردووە هەندێك لە پاشاکانی ئەوروپا کاتی خۆی تۆپێنیان قەدەغە کردووە، لەوانەی کە من بەرچاوم کەوتوون:

- مەلیك ئیدواردی دووەم لە سالّی ٧١٤

ئەم پادشایە تۆپێن قەدەغە دەکات و دەلّیّ: نابێت تۆپێن ئەنجام بدرێت، چونکە شەڕ و ئاژاوە و دووبەرەکی زۆری لێدەکەوێتەوە.

- هەروەها مەلیك ئیدواردی سیّ یەم سالّی ٧٦٦.
- هینری چوارەم.
- هینری حەوتەم.

- ڕیچاردی دووەم.
- مەلیك ئیلزابێس.

هەموویان تۆپێنیان قەدەغە کردووە لەسەردەمی خۆیاندا، چونکە بینیویانە ئەوەندە خراپە و چەپەڵی لێدەوەکەوێتەوە، ئەمانەش هەمویان ئەوروپین، هەموویان پاشای وولاٚتانی ئەوروپا بوون لەسەردەمی خۆیاندا.

تۆپێن شەعبیەتی خۆی هەر لە دەست نەداوە

بەلاٚم تۆپێن سەرباری ئەوەی هەر بە توند و تیژی هاتووە، بەلاٚم تاوەکو ئەمڕۆ جەماوەرەکەی خۆی لە دەست نەداوە، تاوەکو ئەمڕۆ زۆرترین جەماوەر و بینەر و هاندەری هەیە، زۆرترین تەماشاکەری هەیە لە لایەن سەرجەمی خەڵکەوە لە نێو دەیان یاری تری وەرزشیدا، هەروەها لەلایەن سەرجەم چین و توێژەکانەوە، هەر لە سەرۆکی وولاٚتەکانەوە تاوەکو کرێکارێك و خەڵکێکی ئاسایی موتابەعە دەکرێت.

زەرەر و زیانەکانی تۆپی پێ

لەو زەرەر و زیانانەی تۆپی پێ هەر بە خێرایی:

زیـــانی یەکـــەم: زایـــەبوونی عـەقیـــدەی «ولا ء و بـــەرا ء «دۆستایەتیکردن و خۆبەریکردن».

کە خاڵێکی زۆر سەختە، زۆرێك لە موسـڵمانان لەوانـەی کە عاشقی تۆپی پێن.

کە ئەڵێم عاشقی تۆپی پێ بە ڕاستی ئەسـەف ئەکێشـم، لاریمان نیە سەیری تۆپێن بکرێ، خۆیشت تۆپێن بکەیت، بەڵام بە «زەوابت و رەوابت»ی شەرعییەوە نـەك ببیـت بـە عاشـقی تۆپ، ببیت بە عاشقێك کە نان و ئـاوت ببێـت بـە تـۆپێن و یاریزانەکان.

یەکەم زەرەر و زیان خۆشویستنی ئـەو یاریزانانەیـە، کـە زۆرێکیان کافر و بێ دینن.

پێغەمبەری خوا -صلى الله عليه وآلـه وسـلم- ئەفـەرمووێ: «الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ»، گەنجەکان باش ئـەو فـەرموودە وەربگـرن،

ئەفەرموێ: «مرۆڤ لە قیامەت دا لەگەڵ ئەوکەسەدا حەشر ئەکرێ کە خۆشی دەوێ».

کامتان ڕازین لەگەڵ مارادۆنا و ڕۆناڵدۆ دا حەشر بکرێ؟! کامتان پێتان خۆشە؟!

موسڵمانی بەڕێز..

موتابەعەی بکە، حەز لە یارییەکەی بکە کە جوان یاری ئەکات، بەڵام:

بۆ حەز لە خۆی دەکەیت و خۆشیت دەوێت؟!

بۆ شەڕ لەگەڵ براکەتدا دەکەیت لەسەری؟!

بۆ باوکت ئەڕەنجێنی لەسەری؟!

بۆ کاتێک کە توشی پێکانێک ئەبێت سێ ڕۆژ نان ناخۆیت؟! کە هەر لەم شارەدا ڕوویداوە.

بۆ لەماڵ دەردەچی سێ ڕۆژ نایەیتەوە؟!

بۆ تەڵاقی ژنەکەت ئەدەیت لەبەرخاتری تۆپێن؟!

موصیبەتەکە زۆر گەورەیە خۆشەویستەکان.

دکتۆری وا دەناسین ژنی خۆی تەڵاق داوە لەسەر تۆپێن!

خوێندکار دەناسم تاقی کردنەوەکەی دواخستووە لەبەر خاتری تۆپێن!

داهاتووی خۆی ئەفەوتێنێ لەبەرخاتری ٩٠ خولەك؟!!

بۆ خۆشەویستەکان بۆ؟

نایەت بۆ نوێژی جەماعەت لەبەرخاتری ئەوەی یاریە؟!

چونکە شەوتێکی لەدەست دەردەچێ، بەس نوێژەکەی لەدەست دەرچێ قەیدی نییە!!؟؟

بۆ ئەی ئومەتی موحەممەد وامان لێهاتووە؟! بۆ ئەوەندە غافلین لە خۆمان؟!

بۆ ئەبێ وەسیلەکان بکەینە ئامانج و غایەت و ئیشی بۆ بکەین؟!

کە تۆپێن وەسیلەیەکە بۆ وەرزشی لاشە و بەدەنی مـرۆڤ، بۆ ئەوەی لاشە هەندێك چست و چالاك بێت لە هەڵسوکەوتدا، نەوەك شەڕی لەسەر بکـەیت و کوشـتاری لەسـەر بـدەیت - هەروەك باسی لێوە دەکەم بە ئیزنی رب العالمین-.

نابێت موسڵمان هیچ کەسێکی بێ بـاوەڕی خـۆش بوێـت ئیتر یاریزان بێت وەزیر بێت گزیـر بێـت، نابێـت بـە هیچـی شێوەیەك...

خوای گەورە ئەفەرموێ: ﴿لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاةً وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ﴾

ئەفەرموێ: «هیچ کاتێك ئیماندار کافر ناکات بە دۆست و وەلی و یار و یاوەری خـۆی، نایکـات بـە پشـتیوانی خـۆی، خۆشی لێنایەت.

هەرکەسیش ئەوە بکات -یانی: بیکات بە دۆست و وەلی و یار و یاوەر و پشتیوانی خۆی، وخۆشی لێبێت- ئەوا:

﴿فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ﴾ تەبـەری ئەفـەرموێ[١]: یـانی ئـەو کەســە لــە خــوا بەرییــە و خــواش لــەو بەرییــە، چــونکە هەڵگەڕاوەتەوە لە دین».

عــەزیزەکان زینــاکردن و مەشــروب خــواردن ئەوەنــدەی خۆشویستنی کافر لای خوا گەورە نیە!! خۆشویستنی کـوفر و ئیلحاد زۆر مەترسیدارە.

پاشان خوای گەورە ئاگـاداری موسـڵمانان دەکاتــەوە بــە نەفسی خۆی و ئەفەرموێ: ﴿وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ﴾ خوای مــەزن وریاتــان دەکاتــەوە لــە نەفســی خــۆی و بــزانن گەڕانەوەشتان هەر بۆلای ئەوە، هەریۆبە خۆتان ئامادە بکــەن بۆ ئەو ڕۆژە و وەڵامی پرسیارەکان ئامادە بکەن.

---

[١] دەقەکەی: ومعنى ذلك: لا تتخذوا، أيها المؤمنون، الكفارَ ظهرًا وأنصارًا توالونهم على دينهم، وتظاهرونهم على المسلمين من دون المؤمنين، وتدلُّونهم على عوراتهم، فإنه مَنْ يفعل ذلك "فليس من الله في شيء"، يعني بذلك: فقد برئ من الله وبرئ الله منه، بارتداده عن دينه ودخوله في الكفر.

کە ئەگەر خوای گەورە تەوفیقمان بدات لە داهاتوودا چەند ووتارێك تایبەت دەکەین بە باسی «ولاء وبراء»ـەوە.

هەربۆیە وریابن عەزیزەکان ﴿وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ﴾ واتە: هەرکەس لە ئێوە دۆستایەتیان بکات ئەوە لەوانە و لەئەوان دەژمێردرێ.

عەرزم کردی.. حەز لە یاری ئەکەی؟ بکە، سود لە شێوازی یاری کردنەکەی وەربگرە، بەس بۆ ئەوەندە خۆشت ئەوێ کە لە باوك و دایکت زیاتر؟! بەخوا زۆر لەوە زیاترە کە من باسی ئەکەم، خۆزگە پێش ئەوەی ئەهاتمە سەر مینبەر هەندێك لەو گەنجانەم ئەهێنایە قسە، بۆ ئەوەی باسی واقیعی خۆیان بکردایە، هەرکەسێك باسی برادەر ودەور وبەرەکەی خۆی بکردایە، بە ڕاستی سەیر و سەمەرەتان گوێ لێدەبوو.

ئەمە مشتێکە لە خەرمانێ کە عەرزی خزمەتتانی ئەکەم.

<u>زیانی دووەم</u>: تۆپێن بووە بە مایەی ئاشوب، وئاژاوە، وناکۆکی، ودووبەرەکی، وڕقەبەرایەتی، وشەڕ کردن، وجوێن دان، وقسەی ناشرین بە یەکتری کردن.

لە کاتێکدا خۆشەویستمان - صلی الله علیه وآله وسلم- ئەفەرموێ: «سِبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ» وەکو لە بوخاریدا هاتوە لە حدیسەکەی ئیبن مەسعود.

واتە: جوێن دان بە موسڵمان لە تاعەتی خوا دەرچوونە فیسقە، و کوشتار لەگەڵ کردنی کوفرە.

چەند موسڵمان یەکتریان کوشتووە لەبەرخاتری تۆپێن، چەندجار لە ڕۆژنامەکان خوێندوتانەوە کە لە چایخانەکاندا کردویانەتە کلاشینکۆفدا لە یەکتری لەبەرخاتری تۆپێن، لەبەرخاتری یاریزان.

کە ئەوەندە لە خۆیان ڕانابینن بێن و سەردانێکی جەماوەرەکانی خۆیان بکەن.

کـاتێکیش کـە سـەردانێك دەکـات لـە بەرامبـەردا بـە ملیۆنەها دۆلار وەردەگرێ تەنها لەبەر سەردانێك.

ئەو بۆ دۆستی تۆ نی یە؟!

بۆچی نایەت سەردانێکی تۆ بکات؟! لە کاتێکدا تۆ خۆتی لەسەر ئەدەیتە کووشت!

هەربۆیە خۆشەویستەکان ئەبێ ووریا بین، نابێ بهێڵین ئەو هەموو خراپە لـە دەرئـەنجامی تـۆپێنکردن و تەماشـاکردنی تۆپێندا بکەوێتەوە.

جا ئەی خۆشەویست..

تەماشای تۆپێن بکـە، تـۆپێنی خـۆت بکـە، بـەلاّم بـە زەوابتــی شــەرعی، لــە ســنوری ئیســلامدا، لــە ســنوری شەریعەتدا، بە تایبەت گەنجـەکانمان ئـەبێ زۆر ووریـای ئـەم بابەتـەبن، ئەگـەر چـی مـن پێموایـە تـۆپێن وەکـو تـۆم و جێریەکەی لێهاتووە، گەورە و بچـوك و ژن و پیـاو هـەمووی تەماشای تۆپێن ئەکات.

که یەکێکی تر لە مەفسدەکانی تۆپێن ئەوەیە:

زیـانی سـێیەم: تەماشـاکردنی تـۆپی پێیـە لەلایـەن ئافرەتانەوە.

لە یاری تۆپێندا مەعلومە ڕانی یاریزانەکە دەردەکەوێت، بەڵکو هەندێکجار لە ڕانی بۆ سـەرووەش دەردەکـەوێت —وەك زۆرجار لە شاشەکانەوە دەبینرێت-.

کەواتـە مـادام ڕانـی یاریزانـە پیاوەکـان دەردەکـەوێت، تەماشاکردنی تۆپێن بۆ ئافرەتان قەدەغـەکراوە، ئەمـە جگـە لەوەی تەماشاکردنی یاریزانەکان لەلایـەن ئافرەتانـەوە خـۆی بۆخـۆی حـەرامێکی تـرە. باسـی ئـەوە هـەر ناکـەین کـە هەندێکجار یاریزانەکە وەك ئەوەی ڕووت بێت و هیچی لەبەر نەبێت وایە.

جا ئەو فەرمودانەی کە لەبارەی ناشەرعیەتی دەرکەوتنی ڕانەوە هاتون زۆرن، هەموی بە ڕاشکاوی پێمان دەڵـێن کـەوا ڕانی مرۆڤ عەورەتە.

لەوانەش: فەرموودەکەی عەلی، فەرموودەکەی جەرهەدی ئەسلەمی، فەرموودەی چەند سەحابی تر.

بە جەرهەدی ئەسلەمی ئەفەرموێ: «غَطِّ فَخِذَكَ فَإِنَّ الْفَخِذَ عَوْرَةٌ» ڕانت داپۆشە چونکە ڕان عەورەتە.

بە ئیمامی علی ئەفەرموێ: «لَا تَنْظُرْ إِلَى فَخِذِ حَيٍّ وَلَا مَيِّتٍ، فَإِنَّ الْفَخِذَ عَوْرَةٌ»، تەماشای ڕانی نە زیندو بکە و نە مردو بکە، چونکە ڕان عەورەتە.

جا ئەو یاریزانانە هەموویان ڕانیان بە دەرەوەیە هەندێکیان نەبێت.

کەواتە ئەبێ ووریابین عەزیزەکان.

ئەوە کاس عالەم دەست پێدەکات، ڕەحمەتی خواتان لێبێت دنیا چەند ڕۆژێکە و دەڕوا، چەندین کاس عالەمان تێپەڕاند، ئەمیش وەکو ئەوانی پێشوو دێت و دەڕوات، هەر ئەوکەسە زەرەر دەکات کە بە خراپی هەڵسوکەوت بکات،

هەر ئەوکەسە زەرەر دەکات کارێك بکات کە خوا پێی نارِازییە.

داواکارم لە خوا بە فەزڵ و کەرەمی خۆی ئیسلاحی حاڵمان بکات، بمان گەڕێنێتەوە سەر ڕاستە شەقامی ئیسلامەتی، ئەو ڕاستە شەقامەی کە خۆی پێی ڕازییە، داواکارم لە خوا بە فەزڵ و کەرەمی خۆی شیفای نەخۆشەکانمان بدا، ڕەحم بە ئافرەتەکانمان بکات، هیدایەتی گەنجەکانمان بدات، هیدایەتی پیرەکانمان بدات، هیدایەتی هەموولایەکمان بدات. أقول قولي هذا وأستغفر الله لي ولكم...

وتاری دووەم

الحمد لله ثم الحمد لله لا توفيق ولا اعتصام إلا بالله، عليه توكلت وإليه أنيب.

خۆشەویستەکان بە ڕاستی زەرەر و زیانەکانی تۆپی پێ گەیشتۆتە ڕادەیەك کە بۆتەهۆی لێکەوتنەوەی کوشتار و بریندارگەلێکی زۆر زۆر، لێرەدا ژمارەی کوژراو وبریندارەکانی

نزیکەی دە یاریەك دەخەمە بەردەستتان کە لــە دەرئــەنجامی یاری تۆپی پێوە کەوتونەتەوە.

قوربانیەکانی تۆپی پێ

لەوانەی کە من بەرچاوم کەوتووە:

- لــە دەرەنجــامی یاریــەك: «٤٨» دەکوژرێــت و «٦٠٠» کەس بریندار دەبێت.
- لە یارییەکی تردا «١٥» کوژارو «٤٢» بریندار.
- لە یارییــەکی تــردا « ١٨ » کــوژراو «١٠٠» بریـنــدار. تەنها بەهۆی ئەوەی کە یەکێك لــە یاریزانــەکان طـرد کــراوە ولــەیاریگا کراوەتــە دەرەوە، بــەهۆی ئــەوەوە تەماشاکەران شەڕ و ئاژاوەکیان ناوەتەوە ئەنجامەکەی ئەو هەموو کوژراو و بریندارە بووە.
- هەروەها لە یاریەکی نێوان پیرۆ و ئەرجــەنتین «٣٢٠» کەس دەکوژرێت و «١٠٠٠» کــەس بریـنــدار دەبێــت. ئەمەش تەنها لەبــەر ئــەوەی ناوبژیوانەکــە گــۆڵێکی

کردووه بە گۆڵ، تەماشاکەران کردوویانە بە قاڵە قاڵ و وتویانە: نەخێر، گۆڵ نی یە. بە هۆی ئەمەشەوە ئەو هەموو کوشتار و بریندارە دەکەوێتەوە.

- هەروەها لە ئەنجامی یارییەك لە کۆلۆمبیا ئەنجامدراوە، ئەبێتە هۆی کوژرانی «٢٤» کەس و بریندار بوونی «٢١٠» کەسی تر.

- هەروەها یارییەکی نێوان لێڤەر پولی ئینگلیزی و یوڤانتوسی ئیتالی ئەبێتە هۆی کوژرانی «٣٩» کەس وبریندار بوونی «٦٠٠»کەسی تر.

- یارییەکی تر ئەبێتە هۆی کوژرانی «١٢٠» کە.

- یارییەکی تر ئەبێتە هۆی کوژرانی «٤٨» کەس وبریندار بوونی نزیکەی «٤٨» کەسی تر.

- یارییەکی تر ئەبێتە هۆی کوژرانی «٢٤» کەس و بریندار بوونی «٢٧» کەسی تر.

- یارییـــەکی تـــر «٣٧» کـــوژرا و«٥٠٠» برینـــداری لێدەکەوێتەوە.

- یارییەکی تر ئەبێتە هۆی کوژرانی «٦٦» کەس.

- یارییەکی تر ئەبێتـە هـۆی کـوژرانی «٨٠» کـەس و بریندار بوونی «١٥٠» کەسی تر.

- یارییەکی تر کوژرانی «٢٧» کـەس، وبرینـدار بـوونی «٥٢» کەسی لێدەکەوێتەوە.

- یارییەکی تر کوژرانی «٥٣» کـەس، وبرینـدار بـوونی «٢٠٠» کەسی لێدەکەوێتەوە.

- یارییەکی تر کوژرانی «٧٢» کەس، وبرینـدار بـوونی «٢٧» کەسی لێدەکەوێتەوە.

- یارییەکی تر کوژرانی «٤٣» کەس، وبرینـدار بـوونی «١٦٠» کەسی لێدەکەوێتەوە.

- لە یارییەکی تردا کوژرانی «٩٥» کەس، وبریندار‌بوونی «٢٠٠» کەسی تر.

- له یارییه‌كی تردا «٤٢» كه‌س ئه‌كوژرێ، و«٤٠٠» كه‌س بریندار ئه‌بێ.

ئه‌مه ئه‌وه‌نده‌ی من به‌رچاوم كه‌وتووه، بۆ ئه‌وه‌ی له ووتاره‌كه‌مدا مشتێك له خه‌رمانێك عه‌رزی خزمه‌تتان بكه‌م، ئه‌گه‌ر بمویستایه هه‌موو ووتاره‌كه‌م ئه‌كرد به خشته‌ی كوژرا وبریندراه‌كانی تۆپی پێ، یان به شێوزاێكی تر بڵێم: قوربانیه‌كانی تۆپی پێ.

هه‌ر بۆیه ئه‌مانه هه‌مووی هۆكارن بۆ ئه‌وه‌ی باسی زه‌ره‌ر و زیانه‌كانی تۆپێن بكرێ.

زه‌ره‌ر و زیانه‌كانی تۆپێن، سه‌ر ده‌كێشێ بۆ خێزان

خۆشه‌ویسته‌كان ململانێكه هه‌ر له‌نێوان یاریزانه‌كاندا نییه.

به‌ڵكو -وه‌ك ته‌ماشاتان كرد- ته‌ماشاكه‌رانیشی گرتۆته‌وه.

هــەر لــە تەماشــاکەران نیــە، تەنانــەت هاتۆتــە نێــو ماڵەکانیشــەوە، نێــوان ژن وپیــاو تێــك دەدات، خێــزان دەشێوێنێ، شیرازەی خانەوادە تێك دەدات.

نێوان برادەر وهاوڕێ ودۆست تێك دەدات.

ئەرێ گەنجەکان چەنێکتان لەسەر تــۆپێن لەیــەکتر عــاجز بوون؟

چەنێکتان داتان لەیەکتر؟ چەنێکتان یەکتریتان زامدارکرد لەسەر تۆپێن؟!

بە ڕاستی ئەوانەی کــە تەماشــای تــۆپێن ئەکــەن ئەگــەر شارەزاییەکی شەرعییان هەبێ ئەم بابەتانەیان لا مەعلومــە، ئیتر یان ئەوەیە دانەنیشــتون بــیری لێبکەنــەوە، یــان لــەبیری خۆیانی دەبەنەوە.

زەرەر و زیانەکانی تۆپێن، سەر دەکێشێ بۆ پەیوەندی ولاّتان

خۆشەویستەکان..

تەنانەت کارەکە هەر لەوە نەماوە ئێستا وولاٌتانیشی گرتۆتەوە، لە یاری نێوان دوو وولاٌتدا کاتێك کە بابەتێکی خیلافی دروست ئەبێ هەردوو وولاٌتەکە عاجز ئەبن لە یەکتر.

هەر لەم ماوەیەدا بوو پەیوەندی نێوان مصر و جەزائیر وەخت بوو بگاتە شەڕی سارد، هیچی نەمابوو شەڕ لە نێوانیاندا دروست بێت.

یاریەکیان لە نێواندا بوو، ئەوەبوو یاریەکەیان نە لە مصر نە لە جەزائیر ئەنجام نەدا، بۆ ئەنجامدانی یارییەکە ڕۆیشتن بۆ سودان.

لە ٢٠٠٣ بەحرەین وسعودیە خەریك بوو شەڕی گەورە لە نێوانیاندا دروست بێت، تەنها لەبەرخاتری تۆپێن.

لە سالاٌنی هەشتاکاندا لە یاری نێوان هندۆراس و سلفادۆر دا، نزیکەی «٢٠٠٠» کوژراوی لێکەوتەوە، شەڕی هەردوو وولاٌت دەستی پێکرد.

بە ڕاستی مەترسییەکانی تۆپێن زۆر پەلی کێشاوە.

یەکێکی تر لە زیانەکانی تۆپی پێ —کە من نزیکەی نۆ دە زیانێکم دانابوو عەرزی خزمەتتانی بکەم، بەڵام کاتەکە بوار نادا، هەر بۆیە ئاخر زیان- بریتی یە لە:

<u>زیانی چوارەم</u>: جێهێشتنی جومعە و جەماعەت لە بەرخاتری تۆپێن.

برا بەڕێزەکانم ئەگەر موتابەعەی تۆپێن ئەکەی بەو زەوابتە شەرعیانەی عەرزم کردی موتابەعە بکە، بەڵام نوێژەکانت مەفەوتێنە.

کە بانگی فەرموو، فەرمو وەرە بۆ مزگەوت، ئەگەر ماڵت نزیك بێت ئەوپەڕی حەوت دەقە ئەبات، نوێژەکەت بکە و بڕۆرەوە تەماشای یاری خۆت بکە.

پێغەمبەری خوا -صلى الله عليه واله وسلم- ئەفەرموێ: «مَنْ تَرَكَ الجُمُعَةَ ثَلاثَ مَرَّاتٍ مِنْ غَيْرِ عُذْرٍ طَبَعَ اللهُ عَلَى قَلْبِهِ [وفي رواية وكيع: فَهُوَ مُنَافِقٌ]».

«هەرکەسێك سێ جومعە بەبێ عوزر نەیەت بۆ مزگەوت خوای تعالی خەتم ئەدات بەسەر دڵیا، ئەبێت بە مونافیق».

ئیبن عەباس ئەفەرموێ: « هەرکەسێك سێ جومعە لەسەر یەك نەیەت بۆ مزگەوت، ئەوا ئیسلامی خستۆتە پشتی سەری و هیچ حسابێکی بۆ ئیسلام نەکردووە».

ئەبێ ووریا بین خۆشەویستەکان.

کەسێك نەهات بۆ جومعە چی بکات؟

پێغەمبەری خوا -صلى الله عليه واله وسلم- ئەفەرموێ: ﴿مَنْ تَرَكَ الجُمُعَةَ مِنْ غَيْرِ عُذْرٍ فَلْيَتَصَدَّقْ بِدِينَارٍ فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَبِنِصْفِ دِينَارٍ﴾[1].

« هەرکەسێك بە ئەنقەست نەهات بۆ جومعە: با دینارێك بکاتە خێر، ئەگەر دینارێکیشی نەبوو با نیو دینار بکاتە خێر».

---

(١) حسنه بشواهده الشيخ مشهور حسن في: ((كرة القدم بين المصالح والمفاسد)). وضعفه الألباني وشعيب الأرناؤوط

له سەردەمی خۆیدا دینارێك یەك مسقاڵ ئاڵتونی عـەیار «٢٤» بووه. ئێستا یەك مسقاڵ ئاڵتونی عەیار «٢٤» نزیکـەی «٢٠٠»هەزار دیناره.

یەك جومعەت بە ئەنقەست لە دەست بچێت ئەبێ «٢٠٠» هەزار دینار بکەیتە خێر، ئەگەر نەشتبوو ئەبێ «١٠٠» هەزار دینار بکەیتە خێر.

ئەوە باسـی نوێـژە جەماعەتـەکان هـەر ناکـەم، چـونکە زۆربەی زۆرمان کەمتەرخەمین تیایدا.

بە تایبەتتر لـەکاتی یارییـەکانی مۆندیالـدا هـەر نابێـت باسی لێوە بکەی و لە بەرنامەی هەندێ کەسدا هەر نەماوە.

جا سبحان الله ئەم مۆندیالە ئەوەندە غەڕە کەوتۆتە کاتی تاقیکردنـەوەی کۆتـای سـاڵی خوێندکارانـەوە، زۆرێـك لـە خوێنـدکارانی مەشـغوڵ کـردووە، هـەموتان منالّتـان هەیـە وکەستان هەیە وباش دەزانن، ئێستا وەك ئەوسا باش سـەعی ناکەن وهەوڵ نادەن و تێ ناکۆشن.

له كۆتاییدا داواكارم له خوای مـەزن ئیصـلاحی حاڵمـان بكات، بمانگێڕێتەو سەر ئـەو ڕاسـتە شـەقامەی خـۆی پێـی ڕازیە، داواكارم لـە خـوای گـەورە هیدایـەتی دڵمـان بـدات، داواكارم له خوای گەورە بە فەزڵ و كەرەمی خۆی هیدایـەتی گەنجەكانمان بدات، شیفای نەخۆشـەكانمان بـدات، لـە تـاوانی دایك و باوكمان خۆش بێت، بیپوەیان بكات لە هەرچی دەرد و شەڕ و بەڵایەك، لە تاوانی مردوەكانمان خۆش بێت.

اللهم آمين، قوموا إلى الصلاة يرحمكم الله.